

UDK:

Bibliid 1451-3188, 8 (2009)

Год VIII, бр. стр.

Изворни научни рад

Март 2009.

ЕУЛЕКС: ПУН КАПАЦИТЕТ И ДАЉЕ АКТИВНОСТИ МИСИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ НА КОСОВУ

Жаклина НОВИЧИЋ – Драган ЂУКАНОВИЋ*

ABSTRACT

This article deals with the achievement of full operational capacity of “EULEX Kosovo”. At the beginning, the author gives details on the launching and transition period of the mission. In the second part of the article, the author describes the mining of proclaimed full operational capacity of the mission, throughout analyses of the mandate of mission, its structure and the achieved activities. Concluding part of the article represents some positive and some negative trends in achieving of the EULEKS Kosovo, the biggest EU mission in the field of crises management.

Кључне речи: Европска унија, Еулекс, Србија, Косово и Метохија, Генерални секретар УН, Савет безбедности

ПОКРЕТАЊЕ И ФАЗА ТРАНЗИЦИЈЕ МИСИЈЕ „ЕУЛЕКС КОСОВО“

„ЕУЛЕКС Косово“ је највећа цивилна мисија ЕУ икада покренута у оквиру Европске безбедносне и одбрамбене политике (ЕСДП), већа свих осталих девет мисија ЕУ у области управљања кризама. Одлуку о покретању мисије донео је Савет министара ЕУ 16. фебруара 2008. године, дан пре једностраног проглашења независности Косова. Мисија је званично покренута усвајањем „Оперативног плана“ (ОПЛАН), али је текст документа под називом „Заједничка акција о мисији ЕУ у области владавине права на Косову“ (у даљем тексту „Заједничка акција“) Савет усвојио 4. фебруара 2008.¹ Истог дана, Савет је донео и одлуку о

* Институт за међународну политику и привреду, Београд

¹ Одлука је усвојена једногласно, уз уздржавање Кипра од гласања. Пре усвајања, она је усаглашена у Одбору ЕУ за политику и безбедност. “*Council Joint Action 2008/124/CFSP*”

постављању Питера Фејта (Пиетер Феитх) за Специјалног представника ЕУ на Косову, који је истовремено и шеф Међународне цивилне канцеларије на Косову (*International Civilian Office*) са мандатом заснованим на политичким циљевима ЕУ на Косову, а који подразумева, између осталог, јачање „стабилног, способног за живот, мирољубивог, демократског и мултиетничког Косова”, као и давање политичких смерница шефу ЕУЛЕКС мисије на Косову.² Неколико дана касније, 7 фебруара 2008. године, Одбор за политику и безбедност Савета министара ЕУ поставио је Ив де Кермабона (*Yves de Kermabon*) за шефа мисије „ЕУЛЕКС Косово”.³

Одлуком о формирању ЕУЛЕКС-а предвиђено је да мисија траје две године током којих ће она, како се наводи у „Заједничкој акцији”, „помагати косовским властима, правосудним органима и органима за спровођење закона о напретку ка одрживости и одговорности и у даљем развоју и јачању независног мултиетничког судског система, мултиетничке полиције и службе царине, обезбеђујући то да ове институције не буду под политичким утицајем и да буду привржене међународно признатим стандардима и европској најбољој пракси”.⁴ У „Заједничкој акцији” не наводи се директно Ахтисаријев план⁵ нити експлицитно одређење према независности Косова. У том смислу, много је одређенији и непосреднији „Приручник” за Тим ЕУ који се бавио планира-

of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO, 4 February 2008, Brussels, OJ L 42, pp. 92-98. *Council of the European Union*, Presse 43, 6613/08, Brussels, 16 February 2008.

² *Council Joint Action 2008/123/CFSP of 4 February 2008 appointing European Union Special Representative in Kosovo*, 4 February 2008, Brussels, OJ L 42, pp. 88-91. Члан 3. После годину дана, Питеру Фејту је мандат продужен на још једну годину, до 28. фебруара 2010. *Council Joint Action 2009/137/CFSP of 16 February 2009 extending the mandate of the European Union Special Representative in Kosovo*, 4 February 2008, Brussels, OJ L 46, pp. 69-71.

³ Political and Security Committee Decision EULEX/1/2008 of 7 February 2008 concerning the appointment of the Head of Mission of the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEKS KOSOVO (2008/125/CFSP), OJ L 42, pp. 99.

⁴ Члан 2 „Заједничке акције”.

⁵ „Свеобухватни предлог за решење статуса Косова” или тзв. план о тзв. надгледаној независности) који је Специјални изасланик Генералног секретара УН за процес решавања будућег статуса Косова, Марти Ахтисари поднео Савету безбедности почетком априла 2007. године по окончању преговора Београда и Приштине који нису довели до компромисног решења. Ахтисаријев предлог није добио сагласност свих чланица Савета безбедности УН.

њем и припремом мисије ЕУЛЕКС (*EU Planning Team – EUPT Kosovo*).⁶ Тај помоћни материјал, објављен истовремено са усвајањем „Заједничке акције”, сумира основне принципе планирања европске мисије на Косову које ЕУПТ, као припремни тим, треба да обави:

- ЕУЛЕКС неће заменити УНМИК. Трансфер надлежности ће се обавити са УНМИК-а на власти Косова и оне су одговорне за владавину права на Косову, подржану од стране ЕУЛЕКС-а.
- Правни основ извире из одлука Савета од 4. и 16. фебруара, позива од стране власти Косова и договора са УН да дозволи да ЕУЛЕКС прихвати оперативне одговорности под резолуцијом Савета безбедности УН 1244.
- Мандат проистиче из Ахтисаријевог предлога:
 - надгледање, менторисање и саветовање сектора полиције, правосуђа и царина
 - ограничене извршне надлежности у областима озбиљних кривичних дела
- Једна мисија за цело Косово.
- Планове развијати у партнерству са локалним парњацима. (...)⁷

„Заједничком акцијом” је било предвиђено да оперативна фаза мисије отпочне после 120 дана транзиционог периода, односно од ступања на снагу устава Косова, средином јуна 2008.⁸ Оперативна фаза мисије је требало да почне по преузимању овлашћења од УНМИК-а, мисије УН на Косову.⁹ Као један од правних основа мисије у „Заједничкој акцији” се наводи и Резолуција 1244 (1999) која одређује услове распоређивања и функционисања УНМИК-а на Косову. У тумачењу се наводе они параграфи ре-

⁶ ЕУПТ Косово је тим за планирање формиран Заједничком акцијом Савета ЕУ од 10. априла 2006. године. Council Joint Action 2006/304/CFSP of 10 April 2006 on establishment of an EU Planning Team (EUPT Kosovo) regarding a possible EU crisis management operation in the field of rule of law and possible other areas in Kosovo, OJ L 112, 26.4.2006, p. 19.

⁷ European Union Planning Team for Kosovo EUPT KOSOVO, *Handout on EUPT Kosovo Update on EULEX Rule of Law Mission*, 04 March 2008, pp.1-2. Internet, 10.03.2009, http://www.dzrs.si/predsedovanje/fileadmin/dz.gov.si/pageuploads/predsedovanje/SI/Odbor_z_a_obrambo/govor.pdf.

⁸ Устав Косова као ни Ахтисаријев план, не помињу УНМИК. Дакле, „Заједничка акција ЕУ”, као и „Устав Косова” који је ступио на снагу средином јуна 2008, као уосталом и Ахтисаријев план не предвиђају наставак мандата УНМИК-а.

⁹ Члан 5 „Заједничке акције”.

золуције према којима се међународно цивилно присуство на Косову успоставља уз помоћ релевантних међународних организација, и у којима се у том смилу помиње и ЕУ.¹⁰ Међутим, по истеку транзиционог рока ЕУЛЕКС није постао оперативан због нејасноћа око међународног правног оквира европске мисије на Косову, односно због непостојања сагласности о томе у Савету безбедности УН која је обезбеђена тек крајем године. Тада је и Србија дала пристанак на распоређивање ЕУЛЕКС-а при чему је у преговорима инсистирала на статусној неутралности мисије, што је став који се налази и у извештају Генералног секретара УН Бан Ки Муна (*Ban Ki-moon*) усвојеном на седници Савета безбедности УН 26. новембра 2008, а који представља формално одобрење Светске организације за размештање европске мисије владавине права на Косову.¹¹

Новембарски извештај Бан Ки Муна описује услове под којима ће бити распоређена мисија ЕУЛЕКС на Косову, односно под којима ће бити извршена реоконфигурација УНМИК-а. Шеф УНМИК-а Ламберто Занијер је, у обраћању Савету безбедности УН на поменутом заседању, објаснио да ће та реконфигурација тећи у три фазе током којих ће УНМИК преоријентисати своје обласно присуство ка местима где живе неалбанци, и да је крајњи циљ те „адаптације” смањење особља мисије за око 70 посто. Занијер је тада најавио да УНМИК остаје главни гарантор владавине права на Косову, да ће особље ЕУЛЕКС-а бити распоређено „под кишобраном” УН у области полиције, правосуђа и царина, и да ће након завршетка „адаптације” УНМИК поново преиспитати своје присуство на Косову. Занијер је навео и то да улога УНМИК-а постаје све више политичка, те да он служи, на пример, као веза за процес дијалога између Београда и Приштине.¹²

Новембарски извештај Бан Ки Муна предвиђао је и наставак разговора о шест група питања на које се односи, до кога је дошло почетком ове године, а 23. марта 2009. је одржана нова седница Савета безбедности УН на којој је Бан Ки Мун поднео нови, редовни извештај о стању међународне мисије на Косову, у оквиру кога се сада налази и извештај шефа мисије ЕУЛЕКС Ив де Кермабона о стању европске мисије владавине права на

¹⁰ Конкретно се наводе параграфи 10, 11, 17 и 19 резолуције 1244 (1999).

¹¹ *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*, 24 November 2008, Security Council, United Nations, S/2008/692.

¹² *Briefing by Special Representative of the Secretary-General and Head of UNMIK Lamberto Zannier*, 26 Security Council 6025th Meeting, November 2008, Department of Public Information, New York, SC/9512.

Косову. Углавном, ЕУЛЕКС је већ 9. децембра 2008. године објавио да је остварио почетну оперативну способност, док је остварење пуне оперативности објављено 6. априла 2009. године. Та пуна оперативност описана је и у Кермабоновом извештају који је укључен у мартовски извештај Бан Ки Муна. У даљем тексту следи опис стања које се подразумева под „пуном оперативношћу” ЕУЛЕКС-а, и поређење прокламованих и остварених активности мисије кроз анализу два поменута извештаја Генералног секретара УН – од 26. новембра 2008. године и од 23. марта 2009. године.

ПУНА ОПЕРАТИВНОСТ МИСИЈЕ „ЕУЛЕКС КОСОВО”

Мандат и структура мисије

Према „Заједничкој акцији”, мандат мисије „ЕУЛЕКС Косово” подразумева „надгледање, менторство и саветовање” у областима које су одређене као области владавине права – полицији, правосуђу и царинама. Истим документом предвиђене су и одређене *извршне надлежности* мисије, што подразумева мењање или поништење оперативних одлука усвојених од стране косовских органа.¹³ „ЕУЛЕКС Косово” је предвиђено као „јединствена мисија Европске безбедносне и одбрамбене политике (ЕСДП) широм Косова”, и у том циљу, „Заједничком акцијом” је прописано да она има главни штаб у Приштини, регионалне и локалне канцеларије широм Косова, потпорни елемент у Бриселу и, по потреби, официре за везу. Прописану структуру мисије чине шеф мисије и особље, и три „компоненте”: полицијска, правосудна и царинска. Поред тога, за оперативне потребе је предвиђено и формирање специјалне полиције.¹⁴ Командант цивилних операција мисије „ЕУЛЕКС Косово” (*Civilian Operation Commander*) је надлежан за командовање и контролу мисије на стратешком нивоу. Он обезбеђује имплементацију одлука Савета министара ЕУ, као и одлука Одбора за политику и безбедност (ПСС) под чијом контролом и стратешким смерницама се и сам налази. Командант цивилних операција саветује шефа мисије ЕУЛЕКС и обезбеђује му техничку подршку за оне одлуке надређених политичких органа ЕУ које се усвајају на стратешком нивоу.¹⁵ Локалне политичке смернице шеф мисије ЕУЛЕКС (Ив де Кермабон) прима од Специјалног представника ЕУ на Косову (Питера Фејта), а ту спадају и оне одлуке које се односе на политичке аспекте спровођења његових извр-

¹³ Члан 3 “Заједничке акције”.

¹⁴ Члан 6 „Заједничке акције”.

¹⁵ Члан 7 „Заједничке акције”.

шних надлежности у погледу мењања или поништења одлука косовских власти.¹⁶ Јединствени ланац командовања европском мисијом владавине права на Косову, као мисијом управљања кризама, чине, дакле: а) у име Савета министара ЕУ – Одбор за политику и безбедност (ПСЦ), који врши политичку контролу и даје стратешке смернице мисији „ЕУЛЕКС Косово”; б) Командант цивилних операција, који је под политичком контролом и стратешким усмерењем Одбора за политику и безбедност и под општим руководством Високог представника ЕУ за спољну политику и безбедност (Хавијара Солане) коме и подноси извештаје, представља команданта мисије на стратешком нивоу, и он Шефу мисије (Кермабону) издаје инструкције, саветује га и пружа техничку подршку; ц) шеф мисије ЕУЛЕКС спроводи командовање и контролу мисије на нивоу театра и директно је одговоран Команданту цивилних операција.¹⁷

Политичку контролу и стратешко усмеравање мисије „ЕУЛЕКС Косово” обавља, дакле, под руководством Савета министара ЕУ, Одбор за политику и безбедност (ПСЦ). Савет министара ЕУ може да овласти Одбор за политику и безбедност да промени Оперативни план мисије или ланац командовања. Савет министара одлучује и о циљевима и окончању мисије, према „Заједничкој акцији”, документу усвојеном у фебруару 2008. године од стране Савета министара ЕУ којим се формално покреће ЕУЛЕКС. Међутим, према Извештају Генералног секретара УН Бан Ки Мунa из новембра 2008. године, којим се даје сагласност Савета безбедности за размештање ЕУЛЕКС-а на Косову, наводи се и то да се постојећи ланац командовања тренутно завршава са Специјалним представником генералног секретара УН.¹⁸ У новембарском извештају Генералног секретара УН наводи се и шест области деловања међународне мисије која ће се преобликовати у смислу преношења надлежности са УНМИК на ЕУЛЕКС – полиција, правосуђе, царине, административне границе, саобраћај и инфраструктура и српско културно наслеђе. У мартовском извештају Бан Ки Мунa те области, колоквијалног назива „шест тачака”, нису наведене у изворном облику. Наиме, прве три области које чине основу мисије ЕУЛЕКС описане су у извештају Ив де Кермабона додатом извештају у облику анекса (Аннех 1), док се оцене о осталим областима налазе или у оквиру њих, или у оквиру запажања самог Генералног секретара. Следи анализа стања у наведеним областима.

¹⁶ Члан 8, став 8 „Заједничке акције”.

¹⁷ Члан 11 “Заједничке акције”.

¹⁸ Тачка 34 Извештаја Генералног секретара од 26. новембра 2008.

Активности мисије

Главни садржај новембарског плана Бан Ки Муна, којим се прописује начин размештања и области деловања ЕУЛЕКС-а, налази се у „шест тачака” које се тичу следећих области: полиција, царина, правосуђе, транспорт и инфраструктура, административне границе и српска културна баштина.

У области *полиције*, осим општинских места о владавини права, заштити људских права и права заједница, наводи се и то да ће у локалним заједницама, где је то могуће и одговарајуће, полицијске услуге пружати представници локалних заједница, да ће се у таквим општинама отворити додатне станице и подстанице које ће остати под постојећом линијом командовања и које ће надгледати међународна полиција, да ће Специјални представник генералног секретара именовати једног полицијског службеника из редова косовских Срба на виши положај са кога ће он бити надлежан за активности на терену и биће под командом вишег међународног службеника, као и да ће полицијски надзор надгледати међународна заједница – међународни полицијски надзорници налазиће се у свим станицама и подстаницама, регионима и областима, имаће независну командну структуру и биће под командом утврђених веза које се тренутно завршавају са Специјалним представником генералног секретара УН.

У погледу *царина*, у извештају се наводи, између осталог, и то да ће Косово и даље функционисати као јединствена царинска област, да ће међународни цариници бити враћени на два прелаза (1 и 31) који су уништени одмах по проглашењу независности, и да ће се процедуре и тарифе примењивати у складу са уредбама УНМИК-а.¹⁹ У области *правосуђа* осим владавине права и једнаког приступа правди, прокламује се и успостављање кохерентног правосудног система широм Косова. Наводи се и то да је суд у северном делу Косовске Митровице почео са ограниченим радом под контролом УНМИК-а, као и то да се примењује само закон УНМИК-а, који и именује локалне судије и тужиоце.²⁰

¹⁹ Изражавајући незадовољство због једногласног проглашења независности Косова више хиљада Срба окупиле се на административним прелазима Јариње на путу Лепосавић-Рашка и Брњак на путу Зубин Поток - Нови Пазар. На прелазима су прво порушени, а потом запаљени објекти косовске царине и полиције.

²⁰ Суд у северном делу Косовске Митровице затворен је након што су јединице међународних снага, по налогу тадашњег заменика шефа Унмика Ларија Росина, 17. марта, упале у зграду, где су неколико дана протествовали некадашњи српски радници у правосуђу.

Током инцидента који су уследили погинуо је један украјински полицајац, повређено је 64 полицајаца Унмика, 24 припадника Кфора и мноштво српских демонстраната.

У области *саобраћаја и инфраструктуре* истиче се потреба за ближом сарадњом око практичних ствари и реактивирање Комитета за техничку координацију који би се конкретније бавио овим послом, око чега ће бити вођени даљи преговори владе Србије и шефа УНМИК-а. У погледу *административних граница*, многим релевантним питањима у оквиру управљања границама бавиће се Комитет за транспорт и инфраструктуру, а КФОР ће и даље испуњавати свој мандат очувања безбедности на границама. У односу на *српску културну баштину*, истиче се принцип њене заштите, потреба наставка дијалога са Српском православном црквом и заштита најважнијих локалитета СПЦ.

Пуна оперативност мисије ЕУЛЕКС Косово проглашена је почетком априла ове године, а у мартовском извештају Генералног секретара (односно извештају шефа мисије придодатом том извештају) описује се значење „пуне оперативности”. То конкретно значи да су остварене следеће активности ЕУЛЕКС-а на Косову:

- а) *Полиција ЕУЛЕКС-а* је размештена у све локалне и регионалне станице Косовске полиције, као и у главни штаб у Приштини и на све граничне прелазе. Полицијска компонента ЕУЛЕКС-а је почела да надгледа, ментрорише и саветује косовске парњаке. Шеф Полицијске компоненте ЕУЛЕКС-а редовно се договара са Генералним директором Косовске полиције.

На северу Косова, Косовска полиција не подноси извештаје директно команди Косовске полиције у Приштини, него то привремено ради посредно – она кроз Оперативну канцеларију ЕУЛЕКС полиције (*EULEX Police Operations Room*) извештава шефа Полицијске компоненте ЕУЛЕКС-а, који такође има позицију шефа Косовске полиције за „непреобликоване јединице Косовске полиције” (нон-транзитионед Косово Полицијске унитс). У извештају се наводи и то да овај „привремени аранжман за север” не утиче на каскаду одговорности за безбедносне инциденте, за које је најпре одговорна Косовска полиција са ЕУЛЕКС-ом у својству надзорника, ментора и саветника. Одговорност у другом степену сноси ЕУЛЕКС у свом извршном мандату, а у трећем степену одговорност за безбедност сноси КФОР. У Кермабовом извештају се поздравља и охрабрује стварање етнички мешовите Косовске полиције (Срби, Бошњаци, Албанци) која је почела да патролира у областима северне Косовске Митровице (од 23. јануара 2009). У извештају Шефа мисије ЕУЛЕКС наводи се и то да је ЕУЛЕКС полиција преузела од УНМИК-а кривична досијеа, документацију о ратним злочинима, као и о организова-

ном криминалу. Такође, 8. децембра 2008. године потписан је технички аранжман о подршци у ситуацијама грађанских немира између Косовске полиције и ЕУЛЕКС-а. Формиране су и полицијске јединице које стражаре на прелазима бр. 1 и 31 као подршка за такве ситуације, као и Специјална полиција ЕУЛЕКС-а која је помагала Косовској полицији да уз подршку КФОР-а поврати ред у северној Митровици (након инцидената од 30. децембра 2009). Формирана је и ЕУЛЕКС јединица за надзор министарства (*EULEX Ministry Monitoring Unit*) која саветује Министарство унутрашњих послова Косова у погледу реорганизације, а правно одељење тог министарства саветује о начинима побољшања нацрта закона и подзаконских аката. Све у свему, како се сумира у накнадно објављеној „Програмској стратегији ЕУЛЕКС-а”,²¹ организациона структура Полицијске компоненте ЕУЛЕКС-а прати организациону структуру Косовске полиције. Укупно 170 ЕУЛЕКС међународних полицијских службеника распоређено је у одељење Оперативе Косовске полиције (тј. у главну команду, регионалне команде, полицијске станице и мобилне јединице). Остали елементи Полицијске компоненте ЕУЛЕКС-а представљају такође парњаке елемената Косовске полиције: погранична полиција (113 полицајаца ЕУЛЕКС-а), криминалистичка полиција (120 полицајаца ЕУЛЕКС-а) и администарција полиције (25 полицијских службеника ЕУЛЕКС-а). У поменутом програмском документу се наводи и то да погранична полиција Косовске полицијске службе (КПС) „има пуну команду над границом Републике Косова” осим за граничне прелазе 1 и 31, где су и даље присутни полицајци УНМИК-а.²² Предвиђено је да укупно 1400 полицајаца ЕУЛЕКС-а буде распоређено на Косову. Углавном, од укупно броја полицијског особља УНМИК-а 1582, колико их је било до 1. децембра 2008. године, сви осим њих 55 су враћени у земље порекла или су прихватили функције у оквиру ЕУЛЕКС-а.²³

б) *Правосудна компонента ЕУЛЕКС*, односно ЕУЛЕКС судије и тужиоци надзиру, менторишу и саветују своје парњаке широм Косова још од јула прошле године, како се наводи у мартовском извештају Шефа ми-

²¹ „Програмска стратегија ЕУЛЕКС-а”, Интернет, <http://www.eulex-kosovo.eu/srb/strategy/PROGRAMSKA-STRATEGIJA-EULEX-a.pdf>, 1. април 2009. Овај документ израдила је екипа међународних и локалних експерата који раде у Програмској канцеларији ЕУЛЕКС-а, са идејом да се направи „систем за процењивање утицаја рада ЕУЛЕКС-а на терену”, и прецизног извештавања „о напретку косовских институција владавине права”.

²² „Програмска стратегија ЕУЛЕКС-а”, *op. cit.*, стр. 10.

²³ Извештај Генералног секретара од 23. марта, тачка 12.

сије ЕУЛЕКС, Ив де Кермабона. ЕУЛЕКС судије, тужиоци и затворски чувари почели су да извршавају пуни ниво својих задатака од 9. децембра 2008. године, а од јануара 2009. ЕУЛЕКС судије држе саслушања и суђења у мешовитим панелима. У Кермабоновом извештају се наводи и то да се наставља трансфер кривичних случајева са УНМИК-а. У јануару 2009. године ЕУЛЕКС је преузео од УНМИК-а све извештаје од 1999. на овамо о актима осумњичених за ратне злочине. Средином јануара је одржано и прво саслушање у суду у северној Косовској Митровици, а две канцеларије тог суда УНМИК је испразнио и ставио на располагање ЕУЛЕКС-у. Од децембра је постала оперативна и Јединица за затворску пратњу (*Correctional Unit Escort Group*) која врши надзор и саветовање косовских парњака при транспорту затвореника, укључујући и северну Митровицу. Поред тога, ЕУЛЕКС канцеларија за нестала лица и форензику спроводи аутопсије, истраге и ископавања. Канцеларија сарађује са косовским властима и релевантним међународним организацијама.

- ц) *Царинска компонента ЕУЛЕКС-а* је постепено распоредила већину свог особља за надзорне јединице и мобилне тимове који се односе на царинске прелазе. Мобилни тимови оперативни су од новембра прошле године, а од 9. децембра службеници ЕУЛЕКС царине распоређени су и на прелазима 1 и 31, први пут од марта 2008. године. ЕУЛЕКС царинска компонента почела је да надзире, менторише и саветује локалне царинске службе и остало царинско особље. У Кермабоновом мартовском извештају се наводи и то да царинска контрола на северу Косова захтева фазни приступ. У првој фази, ЕУЛЕКС царина је преузела увођење у регистар података о путничким аутомобилима који улазе на Косово и о њиховом терету. Према „Програмској стратегији ЕУЛЕКС-а”, укупно 27 међународних службеника царинске компоненте ЕУЛЕКС-а биће ангажовано унутар косовске царине (и 19 локалног особља), а Царинска компонента ЕУЛЕКС-а састоји се од Посматрачке јединице коју чине саветници, и шест мобилних тимова од по три посматрача царине.²⁴

Преостале три тачке новембарског извештаја генералног секретара УН не помињу се у извештају шефа мисије ЕУЛЕКС, али у мартовском извештају Бан Ки Муна наводи се то да се настављају напори на имплементацији привремених аранжмана у шест области. У мартовском извештају Бан Ки Муна, у оквиру његових запажања, истиче се и обавеза ЕУЛЕКС-а на „пуно поштовање резолуције 1244 (1999) и деловање под општим ауто-

²⁴ Ibidem, стр. 28.

ритетом и унутар статусно неутралног оквира Уједињених нација”. У извештају се наводи и то да „улога ЕУЛЕКС-а на Косову треба да настави да узима у обзир специфичне околности и интересе свих заједница”. Том приликом, генерални секретар УН подсетио је и на праксу подношења редовних извештаја Уједињеним нацијама о активностима ЕУЛЕКС-а.²⁵ Следећи редовни извештај би требало да буде поднет у јуну текуће године.

Резултати и даље активности мисије

Поред остварене пуне оперативности мисије „ЕУЛЕКС Косово”, односно способности да у потпуности спроводи свој мандат, и почетка активног рада особља мисије, треба рећи да су се на самом терену десили и неки забрињавајући догађаји везани за све три области деловања мисије – полицију, правосуђе и царине. У области правосуђа, велику пажњу јавности привукла је одлука ЕУЛЕКС-а да, како се наводи, због недостака доказа, у другостепеном судском поступку ослободи Фљорима Ејупија, осуђеног за минирање аутобуса „Ниш експреса” 2001. године код Подујева у коме је погинуло 12 путника српске националности. Судско веће УНМИК-а је у јуну прошле године Ејупија прогласио кривим за тај напад и осудио га на 40 година затвора. Одлука о поништењу пресуде УНМИК-а доводи у питање кредибилитет ЕУЛЕКС-а и објективност његових судија. У погледу полиције, треба споменути неколико инцидентних ситуација између Срба и косовске или ЕУЛЕКС полиције. Један од њих је сукоб између мештана села Шилова и Косовске полиције током протеста 8. марта ове године због вишесатних рестрикција струје. Наиме, српске енклаве се суочавају са вишесатним и вишесатним рестрикцијама електричне енергије, чији узроци могу бити разни, од кварова на мрежи до неплаћених рачуна, али постоји сумња да рестрикције имају и политичку позадину, то јест да представљају вид притиска на Србе како би се онемогућио њихов опстанак на том подручју.

Последњих дана обновљени су и сукоби у насељу Брђани у северној Косовској Митровици, (29. априла). У овом случају, Срби протестују због обнове албанских кућа у тзв. жутој линији раздвајања. Наиме, Срби траже да се заустави обнова албанских кућа у линији раздвајања, то јест да се не граде куће без сагласности српске заједнице. Они се позивају на договор из 2000. године по коме се обе заједнице морају сагласити са обновом кућа у оба дела града. Жута линија је тада исцртана на инсистирање албанске

²⁵ Тачка 37. Извештаја Генералног секретара УН од 23. марта 2009.

стране која се надала да ће тиме спречити обнову српских кућа са јужне стране линије. Пошто су се околности промениле, они сматрају да не морају да се придржавају тог договора. На окупљене Србе који су протестовали, припадници КФОР-а и ЕУЛЕКС-а бацили су стотинак шок-бомби и патрона сузавца. Срби траже да се право на повратак регулише на бази реципроцитета и договора о неопходној сагласности обе стране. ЕУ и Русија су опречно оцениле ове догађаје. Док је Русија означила као недопустиве насилне акције против Срба и истакла опасност по безбедност у региону, ЕУ је потпуно подржала акције ЕУЛЕКС-а и КФОР-а. У области царинске компоненте ЕУЛЕКС-а треба споменути забране уласка српским званичницима на Косово, до којих је дошло по распоређивању ЕУЛЕКС-а. Наиме, досадашња пракса је била да се пратња за улазак и боравак функционера Србије тражи од УНМИК-а. Средином фебруара је, међутим, министар за КиМ у влади Србије Горан Богдановић, био спречен у једном од покушаја да уђе на Косово, а улазак је забрањен и нешто касније (23. марта) градоначелнику Београда Драгану Ђиласу и саветнику председника Србије Млађану Ђорђевићу. Ти догађаји могу се оценити и као демонстрација силе од стране косовске царине, која се, да поновимо, налази под „надзором, менторством и саветовањем” ЕУЛЕКС-а. Наведени догађаји бацају сумњу на изјаве шефа мисије ЕУЛЕКС Ив де Кермабона дате медијима у Србији уочи проглашења пуне оперативне способности, да је европска мисија владавине права на Косову чисто техничке природе.²⁶ Та оцена карактера мисије би можда била коректна да у вези са Косовом не постоје статусне контроверзе и чињеница да је 22 од укупно 27 чланица ЕУ признало независност Косова, са којим су многе од њих и успоставиле дипломатске односе и размениле дипломатске мисије. О статусним питањима посредно ће се изјаснити и Међународни суд правде пред којим је у току саветодавни поступак и који ће, претпоставља се, наредне године, формулисати саветодавно мишљење о питању легалности једнострано проглашене независности Косова од стране привремених институција самоуправе. Треба рећи и то да, као позитивна достигнућа мисије „ЕУЛЕКС Косово” у претходном периоду, званичници ЕУЛЕКС-а наводе, поред остварења пуне оперативне способности, и значајно смањење шверца на Косову, помак у расветљавању судбине неких несталих лица, и више од 80 расправа одржаних пред судовима за различита кривична дела, и сл. На крају, подсетимо и на то да „ЕУЛЕКС Косово” представља највећу цивилну мисију ЕУ у области управљања кризама, и да ће успех ове мисије знатно утицати на унапређење заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ.

²⁶ Интервју Ив де Кермабона дат телевизији Б92, 19. март 2009.